

УДК 336.02:330.34

DOI:10.5281/zenodo.11854669

С.В. Степаненко, канд. екон. наук, доц. (ХНУРЕ, Харків)

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ІНІЦІАТИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Пошук фінансових джерел підтримки проектів і програм сталого розвитку сільського господарства і зелених територій у країнах ЄС сьогодні є досить складним завданням. Разом з тим, діючий механізм фінансового забезпечення амбітних цілей сталого розвитку агробізнесу ґрунтується на двох фінансових домінантах: державні цільові кошти та фінансування через механізм приватно-партнерських відносин.

Державне фінансування підтримки сталого розвитку у європейському просторі реалізується за рахунок САП, ефективним інструментом якої є Європейський аграрний фонд розвитку сільських територій (EAFRD). Він формує первинний фінансовий базис досягнення цілей сталого розвитку у розрізі економічної, соціальної та екологічної складових. Загальний бюджет EAFRD на 2021-2027 рр. становить 95,5 млрд євро [1].

Регламент стратегічного плану САП та стратегічних планів розвитку країн-членів ЄС формують законодавчий базис для реалізації фінансових інструментів підтримки ініціатив сталого розвитку на міжнародному, національному та регіональних рівнях. Фінансова підтримка передбачає більш широкі права бенефіціарів на інвестиції, розширення можливостей поєднання грантової і комерційної фінансової допомоги, відсоткових ставок на капітал та кредитні ресурси, субсидії і гарантії, розширення меж консультативно-дорадчої допомоги та потенціалу інформаційних платформ [2].

Механізм приватно-партнерських відносин ґрунтується на створенні гнучких інформаційних платформ, мереж, сайтів, на яких висвітлюється інформація про вже доступні та потенційні джерела інвестування у проекти сталого розвитку. Прикладом такого інформаційного партнерства у сфері фінансування програм сталого розвитку аграрного виробництва і зелених територій є Європейське інноваційне партнерство «Сільське господарство і сталий розвиток» та створений для його інформаційно-аналітичного забезпечення EIP-AGRI [3]. Через інструменти інформаційних повідомлень (інформаційні бюлетні) платформа інформує всіх учасників мережі про обсяги фінансового забезпечення та потенційні джерела, які можуть бути виділені на поточний та перспективний період. Також платформа надає

інформацію про обсяги національного та регіонального фінансування проєктів сталого розвитку за галузевими або територіальними ознаками.

Потужним інструментом державного механізму фінансового забезпечення країн ЄС постає Horizon 2020. Загальний бюджет Horizon 2020 становить понад 3,7 млрд. євро саме для виконання програми Societal Challenge 2 (SC2) «Продовольча безпека, сталий розвиток сільського і лісового господарства, морські і внутрішні водні дослідження та біоекономіка» (2014-2020pp.). За 2014-2020pp. у рамках проєкту Horizon 2020 близько 1 млрд євро було спрямовано на фінансову підтримку програм сталого розвитку у сільському господарстві, а саме: стала продовольча безпека, відродження сільських територій, харчові та природні ресурси. За допомогою виділених коштів було вирішено наступні завдання: 1) покращення управління ресурсам екосистем регіонів; 2) забезпечення здорового та повного харчування населення регіонів; 3) захист навколишнього середовища да адаптація агробізнесу до зміни клімату; 4) розвиток активних, зелених та інклюзивних сільських територій; 5) створення інноваційних ланцюгів формування вартості; 6) підвищення рівня цифровізації сільського господарства і зелених районів [4].

Ключовий принцип формування системи партнерського фінансування та пошуку джерел фінансового забезпечення сталого розвитку на основі створення сучасних інформаційних платформ – мультиактивний підхід та ініціативна відповідальна участь. Тобто, формувати рішення та приймати участь в їх підготовці мають безпосередні виконавці проєктів і завдань (фермери). При пошуку можливостей та перспектив фінансування безпосередні учасники (фермери, лісники, агропідприємства, агроасоціації і групи, дослідники тощо) мають у рамках комунікаційної діяльності прийти до спільного рішення, яке буде задовольняти всіх учасників процесу його імплементації у практичну діяльність. Конкретизація планів і завдань та представлення результатів проєктів відбувається у рамках інформаційної платформи та демонструє інтерактивні інновації у дії.

Трьома ключовими напрямками фінансової підтримки проєктів сталого розвитку агробізнесу і сільських (зелених) територій країн ЄС є: 1) програма сталого продовольчого забезпечення (бюджет фінансування у 2020р. – 685 млн євро); 2) програма відродження сільського господарства і сільських територій (88 млн євро); 3) продовольство та природні ресурси (208 млн євро).

Додатково активними проєктами сьогодні постають грантові програми, пов'язані із формуванням інформаційних цифрових платформ для реалізації цілей сталого розвитку агробізнесу і сільських

територій, обсяг фінансування яких становить близько 30 млн євро. [5]. Щорічно збільшується обсяг фінансування проектів і програм сталого розвитку, пов'язаних із соціальним забезпеченням населення, таких як: коучинг і наставництво, кластерні проекти для нових галузевих ланцюгів вартості, фінансова підтримка інновацій для малого та середнього агробізнесу [6].

Реалізація цілей сталого розвитку сільського господарства і сільських територій у рамках глобальної світової концепції майбутнього існування суспільства потребує належного фінансового забезпечення та є пріоритетом інституційного механізму управління у європейському економічному просторі. Складні умови розвитку національної економіки України, зокрема, розвитку аграрної сфери, сьогодні потребують використання нестандартних механізмів фінансової підтримки, джерелом яких постають як державні, так і приватно-партнерські ресурси. Перспективними інструментами фінансового забезпечення реалізації цілей сталого розвитку вітчизняного аграрного сектору можуть стати гнучкі фінансові продукти (гранти, інвестиції, кредити, гарантії, позики), залучення яких відбувається на базі створення інформаційно-фінансових платформ.

Бенефіціарами використання гнучких фінансових інструментів сталого розвитку сільського господарства постають всі учасники процесу, суспільство, аграрний сектор, національна економіка, теперішні та майбутні покоління.

Інформаційні джерела

1. The European Agricultural Fund for Rural Development. URL: <https://www.fi-compass.eu/funds/eafnd>
2. Bastan M., Khorshid-Doust R., Sisi S., Ahmadvand A. Sustainable development of agriculture: A system dynamic model. *Kybernetes*. 2018. № 47. P. 142-162.
3. EIP-AGRI. Official website. URL: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/>
4. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en
5. Білоченко А.М. Теоретико-методологічні підходи до розробки інституціональної моделі фінансового забезпечення аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 92–98
6. Петруха С.В., Стахов Б.В. Сучасні виклики сталому розвитку аграрного сектору економіки України: теоретико-концептуальні аспекти. *Агросвіт*. 2020. № 8. С. 49–57.
7. Бірченко Н.О., Руденко С.В., Ряснянська А.М. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Випуск 13. С. 191-197.